

DUPLA A VILLAMOSON

Az NSZK Duisburg városának egyes villamosain kávéit is fogyasztanak az utasok. (Hír az Express-ben.)

A Fővárosi Közlekedési Vállalat (Főkvé) gondosan megvizsgálta a kérdést és végülis két döntő érv a szolgáltatás bevezetése mellé állította a vezetőséget. Az egyik: a bérletrendszer miatt felszabaduló kalauzok egyszerű átképzés útján továbbra is alkalmazhatók lesznek, mint női és férfi kávéfőzőnők. A másik: ha a presszógépet a szerelvények első részébe szerelik, mindjárt meg fog szünni a középső dugó és a nagyerdemű közönség feltehetően minden külön felszólítás nélkül a kocsijára elejére fájrad. Tehát a döntés: „Bevezetjük mind a villamos, mind az autóbussz járatokon.”

Az utazó dolgozók várakozását a sajtó felcsigázta. Hosszabb ideig a hetilapok címlapján kizárólag kalauzsapkás, kötényes, csinos hölgyek voltak láthatók és még a felsőbb szervek szokásos dörmögése is elmaradt, hogy mindig csak nők, sohse esztergápadok. Az Élet- és Tudomány a hölgy képe mellett a presszógépet ismertette, és elismerését fejezte ki a típus szellemes megoldása fölött, bár sajnálatosképpen arra is utalt, hogy a presszógépeket ugyanaz a vállalat készíti, amely annak idején a kalauz-hangszórókat is előállította. Ez a párhuzam a pestieket némi szkepszisre ingerelte.

Azután megtörtént a bemutatkozás. Az első csalódás csak egyeseket ért: azok, akik a címlapok hősnőit várták, meglepődtek, amikor bajszos, veresképű kalauzok dörmögtek, hogy „Ne tolongjunk kérem, mindenkinek jut fekete”. És éppen ez volt a második csalódás: nem jutott mindenkinek. „Leszállok a következőnél! — sivitotta egy nő hang — Adja már ide!” „Csurgassa maga, ha jobban tudja!” — válaszolt a kávé (a kávéfőző-kalauz előre meghonosított rövidítésé). „Lukasztó való a maga kezébe, nem presszó gép!”

De az új formában feltámadt kalauz-utas ellenét eltörpült az utas és utas közti

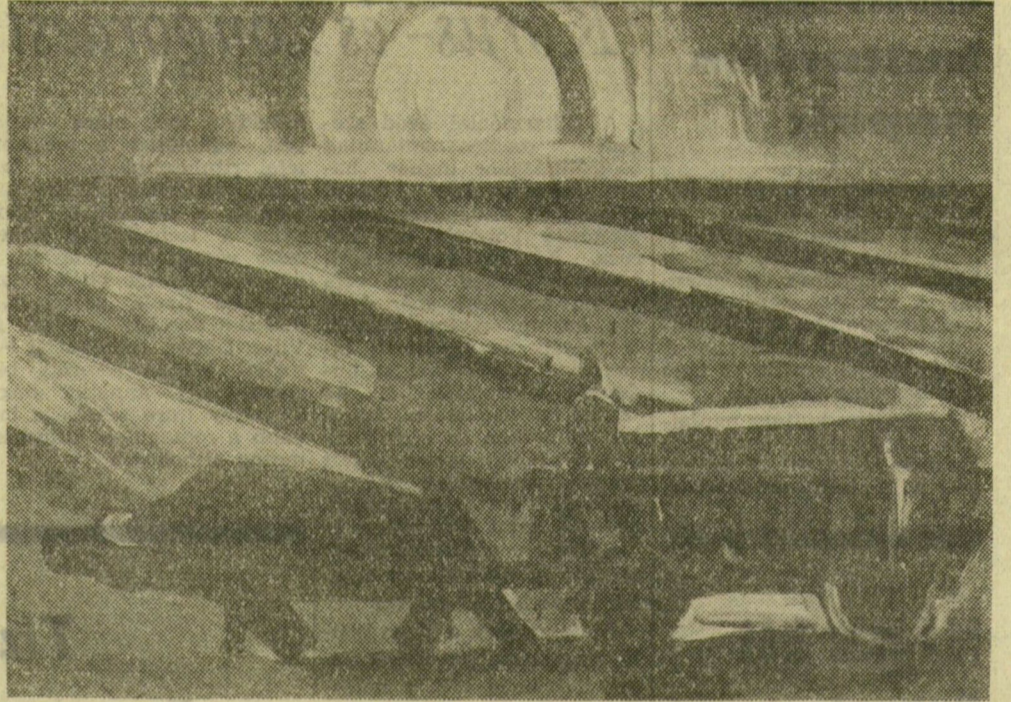
antagonizmus mellett. „Maga marha — üvöltötte egyszerre száz járművön száz utas — rámlöttintette a kávéját!” „Mit csináljak, löktek!” „Félkézzel kapaszkodjék, félkézzel igyon és harmadik félkezével fizesse meg a kávé!” Persze a szöveg nem maradt mindenütt ilyen mértéktartó. Sőt, tettelességek is bekövetkeztek. A naplópok közlekedési rovatát efféle hírek gazdagították:

„Tóth Ubul 25 éves fűrőmester ma dél előtt a 10-es autóbusszon rossz minőségűnek ítélte kávéját Gódor Bohumil 56 éves kávé szeme közé öntötte. A keletkező tumultusnak három súlyos és tizenhatszáz könnyű sebesültje van. Tóth Ubult a rendőrség előállította, a presszó gépnél a vita közben eltörtött alkatrészeit és a fekete minőségét a rendőrség központi laboratóriumában vizsgálják.”

Egyszóval: a dolgozók érdekeit szolgáló intézkedés — mint erre már máskor is volt példa — a gyakorlatban nem vált be. Nehéz döntés elé került a Főkvé: megtartani a rosszat, vagy bevallani a csődöt. És ekkor, ebben a krízis jellegű pillanatban lépett be a közlekedés történetébe egy egyszerű dolgozó, egy bizonyos Nagy Elek, akinek javaslata megoldotta a dilemmát. A javaslat így hangzott:

„Hazai viszonyaink között a kávéfőzőgépeket nem a villamosokon és autóbusszokon kell felállítani, amelyeknek mindig nagy a tolongás, s amelyeknek útvonalhossza nem elégséges ahhoz, hogy a rendeléseket kielégítsék — hanem a megállóban! A megállóban a bérlettulajdonosok mindig igen hosszú időt töltenek tétlenül, illetve a Főkvé szidalmazásával. Ha ehelyett feketét isznak, a várakozási idő megrövidülni látszik, a Főkvé helyett pedig a feketét fogják ócsárolni és a kalauzok elhelyezése is megoldódik.”

Ezt a javaslatot fogadták el, a presszógepeket a járművekből kiszertelték, a megállóknál felállították és minden rendbejött. Különösen azután, hogy a Főkvé szakszervezeti bizottságának javaslatára a presszóasztalhoz széket is szereltek, hogy az ülőkalamuk munkaviszonyai ne romoljanak.

KOHÁN GYÖRGY

BIVALYOS

A FELESÉGEM ÉS A ROBOT-EMBER

J. Nyikolszkij

Reggel a feleségem felhívta a „PONTOS IDŐ”-t. A kagylót az idős ROBOT vette fel. Minden kérdés nélkül tudta, mi a tenivalója.

— Tíz óra két perc — mondta.

— Az lehetetlen! — kiáltotta a feleségem. — Lehetetlen, hogy az én óram ennyire siessen!

— Tíz óra két perc — ismételte a ROBOT.

— Nem igaz! Az én „Völgám” már két éve percnyi pontossággal jár. Azt hiszem, magánál lesz valami baj.

— Még egyszer mondok: tíz óra három perc — erősködött kissé ingerülten a ROBOT.

— Csak ne pimaszkodjon!... Képzeld, valami konzervdoboz-féle mer engem leckéztetni — mondta a feleségem, miközben felém fordult. — Mit szólna ehhez?

Mivel nekem ez az egész dolog fölöttebb tetszett, egy kukkot sem szóltam.

— Pardon! — szólalt meg ismét a ROBOT —, ha ön annyira biztos az órájában, akkor mi a csodának kérdezősködi?

Feleségem a logikus dologtól általában mindig dühbe gurult, hogyne lett volna hát mérgecs

most, amikor egy automata tett fel neki egy valóban magától értetődő kérdést.

— Idehalgasson! — kiáltotta a kagylóba — maga egy szerencsétlen, egy nélküli masina! Mit képzél magáról?! Tévdeni emberi dolog, de magának meg különösképpen!

— Amióta csak léteztem, a munkám miatt még sohasem kaptam egyetlen figyelmeztetést sem. Ami pedig az „agynélküliséget” illeti — ön nagyon-nagyon téved. Mert — ha nem tudná — nekem elektronikus agyam van. És — hogy tovább menjek — az önnel folytatott beszélgetésből okulva megengedhetem magamnak az a következtetést, hogy az én agyam sok mindenben felülmúlja az önt.

— Te jó ég! Miket beszél??!

— Először is: ön nem tud logikusan gondolkodni. Másod-

szor: elviselhetetlenül szemtelen.

Csak úgy repesett a szívem az örömtől. A ROBOT pontosan azt mondta, amit én gondoltam a feleségemről, csak hogy én nem mertem mind-ezeket a tudomására hozni.

Itt két szilárd jellem találkozott. S míg azon töprengtem, hogy vajon most kitér ismételten a „Pontos Idő” főnökét:

— Nagyon szépen kérem, adja át legmélyebb tiszteletemet a ROBOT-nak. Legőszintibb hívés... — Köszönet az együttérzésért... — sóhajtott a főnök.

— Ó, ha tudná! O volt a legprecízebb, a legmegbízhatóbb munkatársunk!

— Bocsánat, de miért csak „volt”?

Hiszen éppen most beszél a feleségemmel!

— Igen. És éppen emiatt került generáljavításra... —

vokálta ezt az egész beszélgetést, hogy kihozzon a sodromból. De felőlem erőlködhet, én kikézdhetetlen vagyok. Drótból vannak az idegeim!

— Most már aztán igazán elég!! Hány óra?

— Pontosan tizenegy.

— Megörülök! — kiáltotta a feleségem, s dühösen lecsapta a kagylót. Majd rám nézett és oktatva mondta: — Tanulhatnál ebből a beszélgetésből! Ez egy igazi férfi, még akkor is, ha ROBOT. Nem olyan nyim-nyám, mint te!...

Szerencsére nem tudta folytatni, mert rájött, hogy elkésik a munkából. Amikor nagy csattanással beugodott mögöttem a ajtó, felhívtam a „Pontos Idő” főnökét:

— Nagyon szépen kérem, adja át legmélyebb tiszteletemet a ROBOT-nak. Legőszintibb hívés... — Köszönet az együttérzésért... — sóhajtott a főnök.

— Ó, ha tudná! O volt a legprecízebb, a legmegbízhatóbb munkatársunk!

— Bocsánat, de miért csak „volt”?

Hiszen éppen most beszél a feleségemmel!

— Igen. És éppen emiatt került generáljavításra... —

Baráté Rozália fordítása

NÉGY JUGOSZLÁV KISREGÉNY

Az Európa Könyvkiadó a Novi Sad-i Fórum Lap- és Könyvkiadó Vállalattal közösen négy olyan kisregényt adott közre, amely szerzői felfedezőútra invitálja az olvasót.

Danilo Kis regénye — *Kert, hamu* — a modern próza erőteljes művelőjét ismerteti meg az olvasóval. Az emlékezés villanófényei a Sam család tagjainak életét hozzák látóközébe. Kik ezek a Samék? Üldözöttek, akik soha nem lehetnek nyugalmat, kinevetett messiások, meggyőzött emberek. A szerző bonyolult gondolati összefüggések rendszerében helyezte el a kristálytisztán áttetsző és egyszerű mondani-aló: üldözök és üldözöttek *egyenlőtlen viadala volt a huszadik század első fele*. A fasizmus jelzőként sem szerepel a könyvben, s mégis, ott van Samék, s a samok életében: megnyomorítja lelkiük, fizikai létükre tör. Kis áttételek sorával hatol mind mélyebbre a lélek labirintusában.

Az emlékezés más útját járja Ivo Cipiko. A *Pókhálóban* című művében a dalmát hegyvidék parasztjainak élete bontakozik ki előttünk. A századforduló parasztjainak sanyarú élete — akár Dalmáciában, akár másutt — országhatárokat nem ismerő közös vonásokat hordott magában. Az író — aki művészi eszközeit tekintve sok rokonságot mutathat fel Móricz Zsigmonddal — e közös vonások mélyét, gyökerét kutatja. A lelki-értelmi indokokat, a kiszolgáltatottságba való beletörődést, a vak indulatokban fölcsapó lázadást, s a másik oldal jellemzőit, a vámszedőket, a tehetetlenek verejtékéből megzavagodottakat. Elszakítatlan pókhálóba keverednek Cipiko hősei. Nem saját szerencsétlenségük, hanem a társadalmi valóság húzza

mind szorosabbra a vergődők körül a hálót, egészen addig, míg tehetetlenné válnak. Maradandó portrék sorát rajzolja meg a szerző: Jova gazduram, Rado és a többiek *egy letűnt világ képviselői*, olyan világé, mely embertelenségével véste magát az emlékezetbe.

Emberség és embertelenség áll szemben egymással Beno Zupancic regényében is. A *Szellemidzés* azonban a közvetlen múlt felelevenítésé, a tegnapi, melyet ma már a történelem mérlegel. Ljubljana német megszállás alatti ellenállási mozgalmát adja a könyv történeti hátterét. A hiteles, s drámai háttér előtt, megkapó líraisággal festett alakok sora mozog: kamaszok, akik önmagukat sem találták meg igazán, de már egy egész életre szóló választással kell szembenézniük. Zupancic krónikát írta csupán az ellenállás kimeríthetetlen témaköréből, ha az események, s nem azok szereplői érdekelnék. Ó azonban arra kéri a választ, hogy miért bukik el az egyik ember, s mi teszi szilárdá, tántoríthatatlanná a másikat? Biztos ismerője a kamaszlélek minden rezdülésének. Hősei nem elvont tételek illusztrációi. Hús-vér alakok, esendő, kételkedők, s mégis győzni tudók.

A negyedik kisregény szerzője, Momcilo Milankov képviseli leginkább az elvontságot. Könyve nemcsak címében — *A labdás ember* —, hanem tartalmában is: *szimbólum*. A modern embert erő hatásos vizsgálata: mindenkinek megvan a maga „labdája”, de tud-e mit kezdeni vele? Azaz le-

fordítva a szimbólumot: élhet-e szándékai szerint az ember, vagy örök alakoskodásra kényserül? A szerző lírai képek és megfigyelések sorából építi fel könyve szimbolikus rendszerét, így formálja meg Pit, a kisember portréját is, aki kezéből végül is kiütötték a — labdát...

A fordítás — a kisregények ismertetésének sorrendjében — Ács Károly, Borbély János, Bodrits István és Uti Csaba munkája.

M. O.

Sz. Lukács Imre

FŐTT KUKORICA

Lukács nagymama közel lakott a piacra. Pali bátyáménál. Az előtük levő házban meg keresztanyámék. Szerettem odajárni. Jókat játszottunk

Szüleim akkor messzire jártak kenyerért. Ezt mondták: — Érted jövünk. Itt jó helyed lesz. — Hozok cukrot? — Hogyne. — Mást? — Ha jó lesz. — Jó lesz. —

Vidáman teltek a napok. Marci, a bolond gyerek már reggel kiült a betonjárda szelére. Vele aztán megcsináltunk mi mindent. Csillagot rugattunk, bekentük az arcát miniummal. Túrte, szerencsétlen. Vigyorgott is, fülig szaladt a szája.

Beszoktunk Kun Potyókhoz. Az volt az igazi. Szódagyáros udvarára. Potyó, az unoka sorra mutogatott mindent. Szódát is ittunk. — Béka nő a hasatokban — mondta az öreg Kun. — De nem nőtt. Hiába vártuk. Megjöttek anyámék. Nekem kolbászt hoztak. Tányérra tették az asztalra.

— El ne rontsd a gyomrod! — szólott anyám.

— Nem.

Jó kolbász volt. Olyat még sohasem ettem. Bebujtam az ágy alá. Faltam. Megettem mindet.

— Hol vagy te? — kérdezte anyám. — Itt. — A kolbász? — Nincsen. Már nincsen. — Jössz ki azonnal! — Megversz? Akkor nem megyek. Nem vert meg. Leültetett a székre. Megnézte a zsebemet, az ágy alját, meg a szekrényt is kinyitotta. — Mind megetted? — Meg. — Nem fáj a hasad? — Nem. — Elvigyelek a doktorhoz? — Minek. — Három napig szenvedtem. Rá se néztem az annivalóra. A hasam kegyetlenül csikaródott, görcsbe rándult. Gyakran hátraszaladtam. — Megsápadtam. Kacsá ez mondta — Olyan a színed, mint a tök. — A kerítésnél ültünk. Hiába hívták játszani a többiek.

Újra nagymamémhoz kerültem. Szép napok jöttek. Nem panaszkodhattam. Keresztanyám hatalmas lekváros kenyeret nyomott a kezünkbe. Ica, az unokatestvérem immel-ámmal evett. Kiszegítettem.

— Kérjél még — mondtam. — Megeszed? — Meg. — Az enyémet is? — kérdezte. — Azt is.

Hívó asszony volt nagymamám. Imádságos. Meg nem bántott senkit. Engem nagyon szeretett. Azt kérdeztem:

— Elviszel a templomba? — Mit akarsz ott? — Ugy szeretnék Veled menni. — Rendesen viselkedsz? — Jó leszek.

Készülődtünk. Nem kellett messzire gyalogolnunk. A zsidó templommal szemben volt az imaház. Fehérfalú, nádtetejű kis házban. — Itt szoktál imádkozni? — kérdeztem. — Itt.

— Hiszen ez nem is templom. — Nekünk az — mondta nagymamám.

Szegényes, földes szoba volt. Pap se jött. Lócákra ültünk. Az ablakra fekete függönyt terítették. Énekeltek. Barabás bácsira még emlékszem. Felállt és hangosan imádkozott.

Mozdulni sem mertem a lócán. Furcsa, szokatlan volt. Öregasszonyok csupa feketében. Csak Jámbor Eszter